

Step Academy official

Model Town Grw PH: 03016652757

STUDENT NAME	
PAPER CODE	66023
TIME ALLOWED	
Paper Date	

CLASS	4TH YEAR
SUBJECT	گلشن فارسی
TOTAL MARKS	
Paper Type	

سوال 1: درج ذیل سوالات کے جوابات لکھیں۔
نمبر

1. شیخ سعدی کے حالات زندگی لکھیے۔
2. شیخ سعدی شیرازی کی کتاب گلستان پر نوٹ لکھیے۔
3. شیخ سعدی کے احوال و آثار پر مفصل نوٹ لکھئے۔
4. شیخ سعدی کے احوال و آثار پر نوٹ لکھیں یا گلستان کے اہم فکری محاسن بیان کریں۔
5. شیخ سعدی کی زندگی کے مختصر حالات لکھیے۔
6. گلستان پر نوٹ لکھیے۔
7. اخلاقیات کے لحاظ سے گلستان سعدی کی اہمیت واضح کیجیے۔ مثالیں بھی دیجیے۔
8. گلستان سعدی کی ادبی و اخلاقی اہمیت پر نوٹ لکھیں۔
9. گلستان سعدی کے فکرو فن پر نوٹ لکھئے۔
10. علامہ اقبال کے حالات زندگی لکھیے۔
11. علامہ اقبال کے احوال و آثار پر جامع نوٹ تحریر کریں۔
12. علامہ اقبال کا بحیثیت شاعر تعارف پیش کریں۔
13. پیام مشرق پر نوٹ لکھیے۔
14. پیام مشرق کی نظم "سرود انجم" کا جائزہ پیش کیجیے۔
15. نصاب میں شامل "پیام مشرق" کی کوئی سی دو نظموں کا تنقیدی جائزہ پیش کریں۔
16. پیام مشرق کی نظم "اکرم کتابی" اور "الملک للہ" کا جائزہ پیش کیجیے۔
17. پیام مشرق کی نظم "حدی" یا "سرور انجم" کا جائزہ پیش کیجیے۔
18. "پیام مشرق" کی نظم "حدی" کا جائزہ پیش کریں۔
19. "پیام مشرق" کا تنقیدی جائزہ پیش کیجیے۔
20. پیام مشرق کی اہم خصوصیات لکھیں۔

1. خاک چمن و انمود، رازِ دل کائنات
بود و نبود صفا جلوہ گریہاے ذات
آنچه تو دانی حیاتِ تخی تو خوانی ممت
بچندارد شباحتاک چمن و انمود، رازِ دل کائنات

2. ہستی ما نظام ما
ہستی ما خرام ما کردش بی مقام ما
زندگی دوام ما دور فلک بکام ما، نگریم وی رویم

3. جلوہ گہ شہود را
نیکو نہ نمود درازم نبود و بود را
نگش وجود را عالم دیر و زود را می نگریم وی رویم

4. خواجہ ز سروری گذشت بندہ ز چاکری گذشت

5. زاری و قیصری گذشت دور سکندری گذشت
خلیفہ نبوت گری گزشت، می سکتی نہادی می تہیم کوش

6. گاہ بہ بزم نانو نوش گاہ جنازہ ای بہ دوش
میر تو چہاں طلسم بچین گوش بند می نگریم تو می رکشیم و بند

7. مثل غزالہ در کمند زار و زبون و درد مند
پردہ چرا اہما بہ ظہور چہ بلکہ؟ می نگریم صلی علیہ السلام ہم نور چیست؟

8. چشم و دل و شعور چیست؟ فطرت نا صبور چیست؟
این ہمہ نزد و دور تہیہ تہذیبی نگریم و سالی تو پیش ما دی

9. ای بہ کنار تو بی ساختہ ای بہ شبنمی
و ہم بہ غمزہ طائر پیام فصل بہ بھار تہذیبی نگریم و بی کن ہم بزم

10. بہ سبزہ غلظم و بر شاخ لالہ می چیم کہ رنگ و بوز مسامات او بر انگیزم
خمیدہ تا نشود شاخ او ز گردش من بہ برگ لالہ و گل نرم نرم آویزم

11. چو شاعری ز غم عشق در خروش آید نفس نفس بہ نواہای او در آویزم
شنیدم شبی در کتب خانہ من بہ پروانہ می گفت کرم کتابی

12. بہ اوراق سینا نشین گرفتم بے دیدم از نسخہ فارابی
نکو گفت پروانہ نیم سوزی کہ این نکتہ را در کتابی نیابی

13. بو علی اندر غبار ناقہ گم دست روی پردہ محل گرفت
این فرو تر رفت و تا گوہر رسید آن بہ گردابی چو خس منزل گرفت

14. حق اگر سوزی ندارد حکمت است شعری گردد چو سوز از دل گرفت
یک ذرہ بے مایہ متاع نفس اندوخت شوق این قدرش سوخت کہ پرواگی آموخت

15. پہاکیاں شہبازہ خلعت گرہ خورد و شر شد از سوز حیات است کہ کارش ہمہ زر شد
پہاوانی بنظر تابشد کہ ہر سو تک و پو کرد بر شمع چنان سوخت کہ خود را ہمہ او کرد

16. اترک ہا مکتوب ہو کند بہ یک جلوہ تمام است مائی کہ بر او منت خورشید حرام است
آزاد مقام است! ماییم کہ مانند تو از خاک دمیدیم دیدیم تہیدیم، ندیدیم تہیدیم

17. گویم سخیلی بختہ عید ہم رده و نہ دار از منزل گم گشتہ مگو، پای برہ دار
این جلوہ نمد و گش و زیباسازی شاہد رعنائی

18. رومش حوراسی غیرت لیلاستی
لکھنؤ حوراسی کشتہ کے گلہاں خالی منزل ما دور نیست

19. مثل خضر راہ دال بر تو سبک ہر گراں
سولت علیہ انزل نما ہاں عید تہذیب کا خرم منزل ما دور نیست

20. بی خورش و تشنہ کام پایہ سفر صبح و شام

خستہ شوی از مقام شام تو اندر یمن ریگ درشت وطن اصیٰ نچو سحر الی کشین	تیز ترک گام زن منزل ما دور نیست صبح تو اندر قرن پای ترا یاسمن هیو پس کتل کام مہیں منزل ما دور نیست	28.
نغمہ بازید بابل کوشایید قافله ہار در ای جہاں ازلے یک حرا سپہ گل آفرید میز من از خاک بولاد ناب آفریدم	نغمہ بازید بابل کوشایید قافله ہار در ای جہاں ازلے یک حرا سپہ گل آفرید میز من از خاک بولاد ناب آفریدم	29.
تبر آفریدی با نغمہ الی جہاں دل گفت تبر آفریدی با نغمہ الی جہاں دل گفت	تبر آفریدی با نغمہ الی جہاں دل گفت تبر آفریدی با نغمہ الی جہاں دل گفت	30.
صحرا صید بنداں در کمین اند رفیقش اگر فتنہ لیلیٰ خواہم مند	صحرا صید بنداں در کمین اند رفیقش اگر فتنہ لیلیٰ خواہم مند	31.
دما دم خوشیتن را بر فشاں زن ساحل غفلت و گشت، تو اگر چہ کہتہاں است	دما دم خوشیتن را بر فشاں زن ساحل غفلت و گشت، تو اگر چہ کہتہاں است	32.
طارق چو بر کنارہ اندلس سفینہ سوخت خندید و دست خویش بہ شمشیر برد و گفت:	طارق چو بر کنارہ اندلس سفینہ سوخت خندید و دست خویش بہ شمشیر برد و گفت:	33.
رخت بہ کاشمر کشا، کوہ و تل و دمن نگر باد بہار موج موج، مرغ بہار فوج فوج	رخت بہ کاشمر کشا، کوہ و تل و دمن نگر باد بہار موج موج، مرغ بہار فوج فوج	34.
تانہ فتنہ بہ زینتش چشم سپہر فتنہ باز لالہ ز خاک برو مید موج بہ آبجو تپید	تانہ فتنہ بہ زینتش چشم سپہر فتنہ باز لالہ ز خاک برو مید موج بہ آبجو تپید	35.
زخمہ بہ تار ساز زن، بادہ بہ ساہگس بریز دختر کی برہمنی، لالہ رخی، سمن بری	زخمہ بہ تار ساز زن، بادہ بہ ساہگس بریز دختر کی برہمنی، لالہ رخی، سمن بری	36.
"ندا دند بال آدمی زادہ را بدو گفتم اے مرغک باد سنج	"ندا دند بال آدمی زادہ را بدو گفتم اے مرغک باد سنج	37.
ز طیارہ ما بال و پر ساختیم چہ طیارہ آن مرغ گردوں سپہر	ز طیارہ ما بال و پر ساختیم چہ طیارہ آن مرغ گردوں سپہر	38.
بہ گردوں خروشنده و تند جوش چو آن مرغ زیرک کلام شنید	بہ گردوں خروشنده و تند جوش چو آن مرغ زیرک کلام شنید	39.
آش را بہ منقار خارید و گفت کہ "من آنچه گوئی ندارم شکفت"	آش را بہ منقار خارید و گفت کہ "من آنچه گوئی ندارم شکفت"	40.

سوال 3: مندرجہ ذیل پیرا اگر افکی تشریح کریں نہ خط کشیدہ الفاظ کے معنی ہر کلام اور مصنف کلام بھی تحریر کریں۔
نمبر

1. ملک پرسید! چہ می گوید؟ یکی از وزرائے نیک محضر گفت: "ای خداوند! ہی گوید و لکظمین الغظ والعافین الناس" ملک را رحمت آمد و از سر خون او در گزشت۔ وزیر دیگر کہ خدا بود گفت: "اہنای جنس ما را نشاید در حضرت پادشاہان جز بہ راستی سخن گفتن۔ ایں ملک را دشنام داد و ناسزا گفت" ملک روی از بس سخن در ہم آورد و گفت: "آن دروغ وی پسندیدہ تر آمد مرا زین راست کہ تو کہتی کہ روی آن در راستی بود و بنای ایں بر جھشی و خرد منداں گفته اند: "دروغی منسلحت آمیز بہ ذراستی فتنہ انگیز۔"

ہر کہ شاہ آن کند کہ او گوید حیف باشد کہ جز نکو گوید
جہاں ای برادر! نمائد کس دل اندر جہاں آفرین بندو بس
مکن تکیہ بر ملک دنیا و پشت کہ بسیار کس چون تو پرورد و کشت
چو آہنگ رفتن کند جہاں پاک چہ بر تخت مردن چہ بر روی خاک

بر طاق ایوان فریدون نبشتہ بود:

2. یکی از ملوک خراسان محمود سبکتگین را بہ خواب چنان دید کہ جملہ وجود او ریختہ بود و خاک شدہ مگر چشمان او کہ ہم چنان در چشم خانہ ہی گردید و نظری کرد سایر حکما از تاویل ایں فروماندند مگر در ویشی کہ بجای آورد و گفت: "ہنوز نگران است کہ ملکش باد گران است:"

بس نامور بزیں زمین دفن کردہ اند کز ہستی اش بہ روی زمین نمایاں نمائد

وان پیر لاشه را که سپردند زیر گل خاک اور را چنان بخورد کزو استخوان نماند
 زنده است نام فرخ نوشیروان به خیر گرچه بسی گزشت که نوشیروان نماند
 خیری کن ای فلاں و غنیمت شمار عمر زن پیشتر که بانگ بر آید فلاں نماند

3. ملک زاده ای را شنیدم که کوتاه بود و حقیر و دیگر برادران بلند و خوب روی. باری پدر به کراهت و استحقاق در و نظری کرد. پسر به فراست و استبصار بجای آورده گفت:
 "ای پدر! کوتاه خردمند به که نادان بلند به هر چه بقامت بهتر بقیمت بهتر."

اشته نظیفه والفیل جیفته اقل جبال الارض طور و انه
 لا عظم عند الله قدرا و منزلا آن شنیدی که لاغری دانا
 گفت باری به ابلهی فریه اسپ تازی اگر ضعیف بود
 همچنان از طویل خربه

پدر بخندید و ارکان دولت پسندیدند و برادران به جان برنجیدند:

4. شنیدم که ملک را در آن قرب دشمنی صعب روی نمود. چون لشکر از هر دو طرف روی در هم آوردند اول کسی که به میدان در آمد این پسر بود وی گفت:

5. ایں به گفت و بر سپاه دشمن زد و تنی چند مردان کاری بینداخت. چون پیش پدر آمدند ملک خدا هست بخوسید و گفت بوی ای کند شخص روزت چنن، نمودنکه بتا دگر شتی، هنر نهچوای لشکری
 آن نه من باشم که روز جنگ بنی پشت من آن منم کاندرا میان خاک و خون بنی سری
 اسپ لاغر میان به کار آید روز میدان نه گاو پروای

6. پدر را از این حال آگهی دادند. برادرانش را به خواند و گوشلی به واجب بداد، پس هر یکی را از اطراف بلاد حصه ای معین کرد تا قننه بنشست و نزاع برخواست که گفته اند:
 "ده درویش در کلیسی بخسپند و دو پادشاه در کلیسی تلخند."

7. طائفه دزدان عرب بر سر کوهی نشسته بودند و منفذ کاروان بسته و رعیت بلدان از مکاید ایشان مرعوب و لشکر سلطان مغلوب به حکم آن که ملاذی تیغ از قله کوهی گرفته بودند و طجا و ماوی خود ساخته، مدبران ممالک آن طرف در دفع مضرت ایشان مشاورت نمی کردند که اگر این طائفه هم برین نقش روزگاری مداومت نمایند، مقاومت ممنوع گردد:

8. مردان دلاور از کمین بدر جستند و دست یگان یگان بر کف بستند و بامدادان به درگاه ملک حاضر آوردند. همه رابه کشتن اشارت فرمود. اتفاقا در آن میان جوانی بود، میوه عصفوان شبایس نور پسیده و سبزه گلستان عذارش نود میدید، ایی از وزیران پای تخت ملک را بوسه داد و روی شفاعت بر زمین نهاد و گفت: "این پسر هنوز از باغ زندگانی پر خورده و از ریجان جوانی تیغ نیافته، توقع به کرم و اخلاق خداوندی است که به بخشیدن خون او بر بنده منت نهد." ملک روی؟ ازین سخن در هم کشید و موافق رای بلندش نیامد و گفت:

9. نسل فساد اینان منقطع کردن اولی ترست و تیغ تبار ایشان بر آوردن عین مصلحت که آتش نشانان و اخگر گزاشتن واقعی کشتن و بچاش نگه داشتن کار خردمندان نیست:

10. وزیر این سخن بشنید طوعا و کرها پسندید و بر حسن رای ملک آفرین خواند و گفت "آنچه خداوند، دام ملکه فرمود، عین حقیقت است که اگر در صحبت آن بدان تربیت یافتی، طبیعت ایشان گزینی و یکی از ایشان شدی، اما بنده امیدوارست که در صحبت صالحان تربیت پذیرد و خوی خردمندان گیرد که هنوز طفل است و سیرت بخی و عناد در نهاد او متمکن نشده و در خبرست کل مولود یولد علی الفطرة قابوا به یهودانه وینصرانه ویمجسانه:

11. ایں به گفت و طایفه ای از ندای ملک باوی به شفاعت یار شدند تا ملک از سر خون اور در گزشت و گفت: "بخشیدم اما اگر چه مصلحت ندیدم." بیکانی لگ و چیت و در کیم شد
 بابدان مار گشت همسر لوط خاندان نبوتش گم شد
 بخشیدم اما اگر چه مصلحت ندیدم بیکانی لگ و چیت و در کیم شد
 گفت زال گفت رستم حقیر و کرد

دیدیم بسی که آب سر چشمه خرد چون بیشتر آمد شتر و بار ببرد

12. فی الجمله پسر را به ناز و نعمت بر آوردند و استادان به تربیت او نصب کردند، تا حسن خطاب و رد جواب و آداب خدمت ملوکش در آموختند و در نظر همگان پسندیده آمد۔ باری وزیر از شایکل او در حضرت ملک شمه ای می گفت که تربیت عاقلان در و اثر کرده است و جهل قدیم از جبلت او بدر برده۔ ملک را تبسم آمد و گفت:

13. سالی دو بر این بر آمد۔ طایفه او باش محلت بدو پیوستند و عقد موافقت بستند تا بوقت فرصت وزیر و هر دو پسرش را بکشت و نعمت بی قیاس برداشت و در مخاره، دزدان به جای پدر بنشست و عاصی شد۔ ملک دست خیره دندان گزیدن گرفت و گفت:

ششیر نیک ز آهبن بد چون کند کسی ناکس به تربیت نشود، ای حکیم کس باران که در لطافت طبعش خلاف نیست در باغ لاله رویده در شوره بوم خس زمین شوره سنبل بر نیارد درو تخم و عمل ضائع مگر دان

14. فی الجمله مقبول نظر سلطان آمد که جمال صورت و معنی داشت و خردمندان گفته اند: "تو نگری به هنر است نه به مال و بزرگی به عقل است نه به سال" ابائی جنس او بر منصب او حسد بردند و به خیانتی متهم کردند و در کشتن او سعی بی فایده نمودند۔ دشمن چه کند چو مهربان باشد دوست! ملک پرسید که موجب خصمی ایشان دیر حق تو چیست؟ گفت: "در سایه دولت خداوندی، دام ملکه، همگان را راضی کردم، مگر حسود را که راضی نمی شود، الا بزوال نعمت من و اقبال و دولت خداوند بانی باد۔"

توانم آنکه نیاز ارم اندرون کسی حسود را چکنم کوز خود به رنج در است بمیر تا برهی ای حسود! کین رنجی است که از مشقت آن جز به مرگ نتوان رست شور بختان به آرزو خواهند گرنید به روز شیره چشم چشمه آفتاب را چه گناه

15. یکی را از ملوک عجم حکایت کنند که دست تپاول به مال رعیت دراز کرده بود و وجود اذیت آغاز کرده، تا به جانی که خلق از مکاید فعلش به جهان برقتند و از کربت جورش راه غربت گرفتند۔ چون رعیت کم شد "ارتقاء ولایت نقصان پذیرفت و خزانه بی ماند و دشمنان زور آوردند:

هر که فریاد رس روز مصیبت خواهد گو در ایام سلامت به جوان مردی کوش بنده حلقه بگوش از نوازی، برود لطف کن لطف که بگانه شود حلقه بگوش

16. ملک را پند وزیر نا صح موافق طبع مخالف نیامد و روی سخن در هم کشید و به زندانش فرستاد۔ بسی بر نیامد که بنی عم سلطان به منازعت خاستند و ملک پدر خواستند۔ قومی که از دست تپاول او به جان آمده بودند و پریشان شده، برایشان گرد آمدند و تقویت کردند تا ملک از تصرف این بدر رقت و بر آنان مقرر شد:

پادشاهی کو روا دار ستم بر زیر دست دوست دارش روز سختی دش زور آورست

17. هر مزر را گفتند: "وزیران پدر را چه خطا دیدی که بند فرمودی؟" گفت "خطائی معلوم نکردم و لیکن دیدم که مهابت من در دل ایشان بی کران است و بر عهد من اعتماد نمی گذارند، ترسیدم از بیم گزند خویش آهنگ هلاک من کنند۔ پس قول حکما را کار بستم که گفته اند۔"

ازان کز تو ترسد، بترس ای حکیم و گر با چو صد بز آئی جنگ

از آن مار بر پای راعی زند که ترسد سرش را بگوید بسنگ

نبینی که چون گربه عاجز شود بر آرد به چنگال چشم پلنگ

18. بر بالین تربت یحیی پیغمبر علیه السلام محکف بودم در جامع دمشق که یکی از ملوک عرب که به بی انصافی منسوب بود، اتفاقاً به زیارت آمد و نماز و دعا کرد و حاجت خواست۔

درویش و غنی بنده این خاک در اند و آنان که غنی تراند محتاج تراند

19. درویشی مستجاب الدعوات در بغداد پدید آمد۔ حجاج یوسف را خبر کردند، بخوانش و گفت: دعای خیری بر من بکن۔ گفت: خدا یا جانیش بتان۔! "گفت "از بهر خدای این چه دعا است!" گفت: "این دعای خیرست ترا و جمله مسلمانان را:"

ای زبردست زیر دست آزار گرم تا کی بماند این بازار

20. یکی از ملوک بی انصاف، پارسائی را پسید: "از عبادت تها کدام فاضل ترست؟" گفت: "ترا خواب نیم روز، تاد آن یک نفس خلق را نیازاری" - غالی گفتم

راخته
دیده
است،
خوابش
برده به

و آنکه
خوابش
بہتر از
بیداری

21. یکی از ملوک را شنیدم کہ شی در عشرت روز کرده بود و در پایان مستی ہی گفت - مارا بہ جهان خوشتر ازین یک دم نیست کز نیک و بد اندیشہ و استسک غمہ نیست درویشی بہ سرا برون خفته بود و گفت: ای آنکہ بہ اقبال تو گہرم کہ غمت نیست در عالم نیست

22. ملک را خوش آمد - سرہ ای ہزار دینار از روزن برون داشت کہ دامن بداری درویش! گفت: "دامن از کجا آرم کہ جامہ ندارم" ملک را بر حال ضعیف اورقت زیادت شد و خلعتی بر آن مزید کرد و پیشش فرستاد - درویش مر آن نقد و مجلس را بہ اندک زمان بخورد و پریشان کرد و باز آمد:

23. در حالتی کہ ملک را پروای او نبود، حال بگفتند، بہم بر آمد و دیدی از دور ہم کشید و ازینجا گفتہ اصحاب فطنت و خبرت کہ از حدت و صولت پادشاہان ہر حذر باید بودن کہ غالب ہمت ایشان بہ معظمت امور مملکت متعلق باشد و محل ازدحام عوام نکلند:

24. گفت: این گدای شوخ مبذر را، کہ چندان نعمت بہ چندین مدت بر انداخت، برانید، کہ خزائنہ بیت المال لقمہ مہلا کین است، نہ طبعہ اخوان الہیاطین: قدر خویش

25. یکی از وزرای ناصح - گفت: "ای خداوند مصلحت آن بینم کہ چنین کسان را وجہ کفاف بہ تفاریق مجرادرند، تاد رفقہ اسراف نکنند - اما آنچہ فرمودی از زجرو منع مناسب حال ارباب ہمت نیست، یکی را بہ لطف امیدوار گردانیدن و باز بہ نومیدی خستہ کردن:

26. یکی از پادشاہان پیشین در رعایت مملکت سستی کردی و لشکر بہ سختی داشتی، لاجرم دشمنی صعب روی بہادری پیشینہ پذیرا لند - چو دارنہم انو مرغ و درخت را یکبارہ بدست سپاہی درج بردن بہ بیج

27. یکی را از آنان کہ عذر کردند، با من دم دوسری بود، ملامت کردم و گفتم: دون است ولی سپاس و سفلہ و ناحق شناس کہ بہ اندک تغیر حال از بخندوم قدیم برگردود حقوق نعمت سالہادر نوردد - گفت: "ارہہ کرم معذور داری شاید، کہ اسپم درین واقعہ بی جو بود و نمود زین بہ گردد سلطان کہ بہ زر بر سپاہی بجلی کند، باو بہ جان جو انمردی نتوان کرد:"

28. یکی از وزرا معزول شد و بہ حلقہ درویشان درآمد، اثر برکت صحبت ایشان ورو سرایت کرد و جمعیت خاطرش دست داد - ملک بار دگر برودل خوش کرد و عمل فرمود و قبولش نیامد و گفت: "معزولی بہ نزد خرد مندان بہتر کہ مشغولی" -

29. ملک: "ہر آئینہ مارا خرد مندی کافی باید کہ تدبیر مملکت را بشاید" گفت: "ای ملک نشان خرد مندی کافی جز آن نیست کہ بہ چنین کارہات بندہ ہنہ" خوف گیران رستند

30. سہ گوش را گفتند: "ترا ملازمت صحبت شہ، بہ چہ وجہ اختیار افتاد؟" گفت: "تا فضلہ صیدش می خورم و از شر دشمنان در پناہ صولت اور زندگی می کنم" - گفتندش: "آنگون کہ بظلم حمایتش در آمدی و بہ شکر شہتمنش اعتراف کردی، چہ از نزدیکتر نیایی تا بہ حلقہ خاصانت در آرد و از بندگان مخلصت شمارد؟" گفت: "ہمچنان از بطش او ایمان نیستیم"

31. تو بر سر اقدار خود شستنی با شہی تو تفتن فارو زمازی اگر نیکلفت مہورند بگفتی بگوتاد

افتد که ندیم حضرت سلطان را از رویا دید و باشد که سر برود و حکما گفته اند: از تکلون طبع تادشیان بر حذر باید بودن که وقتی به سلامی به رنجند و دیگر وقت به دشنامی خلعت دهند و آورده اند که ظرافت بسیار کردن هنرند میمان است و عیب حکیمان:

32. یکی از رفیقان شکایت روزگار نامساعد به نزد من آورد که کفاف اندک دارم و عیال بسیار و طاقت بارفاقه نمی آرم و بارها در دلم آمد که به اقلیمی دیگر نقل کنم تا در هر صورتی که زندگانی کرده شود کسی را بر نیک و بد من اطلاع نباشد.

33. گفت: "این مناسب حال من گفتنی و جواب سوال من نیاوردی، نشنیده ای که هر خیانت گویانند و فرستادند ایشان از حساب کلمه زودت راستی و چنانچه به لب آمد که ندیم که نگهبان رضای خدا است از راه راست

34. و حکما گویند چار کس از چار کس به جان بر نهند، خراجی از سلطان و دزدان پاسبان و فاسق از غماز و رومی از محتسب و آن را که حساب پاک است از محاسب چه باک است.

35. گفتیم: "حکایت آن رو بای مناسب حال تست، که دیدندش گریزان و بی خویشتن افتان و خیزان. کسی گفتش چه آفت است که موجب مخافت است." گفت: "شنیده ام که شتر را به سخره می گیرند، گفت: "ای سفیه شتر را با توجه مناسبت است و تراب و چه مشابهت؟" گفتیم: "خاموش که اگر حسودان به غرض گویند شتر است و گرفتار آیم که غم خلیص من دارد تا گفتیش حال من کند؟ و تا تریاق از عراق آورده شود، مار گزیده مرده بود، ترا چنین فضل است و دیانت و تقوی و امانت امانت خندان در کمین اند و مدعیان گوشه نشین. اگر آنچه حسن سیرت تست، بخلاف آن تقریر کنند و در معرض خطاب پادشاه افتی، در آن حالت کراجال مقاتلت باشد؟ پس مصلحت آن بیمم که ملک قناعت را حراست کنی و ترک ریاست گویی."

36. رفیق این سخن شنید و بهم برآمد و روی "از حکایت من در هم کشید و سخن های رنجش آمیز گفتن گرفت، که این چه عقل و کفایت است و فهم و درایت. قول حکما درست آمد که گفته اند دوستان به زندان به کار آیند که بر سفره همه دشمنان دوست نمایند."

37. مردم که متغیری شود و نصیحت به غرض می شنود، به نزدیک صاحب دیوان رفتم، به سابقه، معرفی که در میان ما بود صورت حاشی بیان کردم و به ابلت و استحقاقش بگفتم، تا به کاری مختصرش نصب کردند. چندی برین برآمد، لطف طبعش را دیدند و حسن تدبیرش را پسندیدند و کارش از آن در گزشت و به مرستی والا ترازان میسر شد، هم چنین جم سعادتش در ترفی بود، تا به اون ارادت برسید و مقرب حضرت و مشارالیه و معتمد علیه گشت، بر سلامت حاشی شادمانی کردم و رفتم:

38. در آن قربت مر با طایفه ای یاران اتفاق سفر افتاد، چون از زیارت مکه باز آمدم، دو منزل استقبال کرد، ظاهر حالتش را دیدم و در هیات درویشان رفتم: "چه حالت است؟" گفت: "آن چنانکه تو گفتی، طایفه ای حسد بردند و بخیا تم منسوب کردند و ملک دام ملکه، در کشف حقیقت آن استقصا نفرمود و یاران قدیم و دوستان صمیم از کلمه حق خاموش شدند و صحبت دیرین فراموش کردند."

39. "فی الجمله به انواع عقوبت گرفتار بودم، تا درین هفته که مژده سلامت جاج برسد، از بند گرانم خلاص کردند و ملک موروم خاص "گفتم: "آن نوبت اشارت من قبولیت نیامد که گفتم، عمل پادشاهان چون سفر در ریاست، خطرناک و سودمند یاج برگیری یادر طلسم بمیری."

40. مصلحت ندیدم ازین بیش ریش درویش به ملامت خراشیدن و نمک پاشیدن، بدین کلمه اختصار که اوم به دو دوستی کند بخیا چند بر کپای یا موج چو دزدی لاگشتش نیامد بر کلام دگر ره چون نداری طاقت نیش مکن انگشت در سوراخ کردم

41. تنی چند از روندگان در صحبت من بودند، ظاهر ایشان به صلاح آراسته و یکی را از بزرگان در حق این طایفه حسن ظنی بلیغ و اداری معین کرده، تا یکی ازینان حرکتی کرد، نه مناسب حال درویشان. ظن آن شخص فاسد شد و بازار اینان کاسد. خواستم تا به طریقی کفاف یاران خلاص کنم آهنگ خدمتش کردم. در بام رها نکرد و جفا کرد و معذورش دستم لطیفان گفته اند:

در میر و وزیر و سلطان را بی وسیت گرد پیرامن
سگر و دربان چو یاقند غریب این گریانش گیرد آن دام

42. حاکم این سخن را عظیم پسندید و اسباب معاش یاران فرمود تا بر قاعده ماضی مهیا دارند و مؤنت ایام تعطیل وفا کنند. شکر نعمت بگفتم و زمین خدمت بوسیدم و عذر جسارت بخواستم و در وقت برون آمدن گفتم:

43. ملک زاده ای گنج فراوان از پدر میراث یافت، دست کرم بر کشاد و داد سخاوت بداد و نعمت بی دریغ بخل سپاه و رعیت بر بخش: ناساید که شایع آکس زنده بر آتش خنک کبی چو لنگ
چو کعبه قبله حاجت شد از دیار بعید روند خلق به دیدارش از بسی فرسنگ
طلبله عود غنبر بویید

44. یکی از جلسای بی تدبیر نصیحتش آغاز کرد که بلوک پیشین مرا این نعمت را به سعی اندر رخته اند و برای مصلحتی نهاده، دست از این حرکت کوتاه کن که واقعه بادر پیش است و دشمنان از پس، نباید که وقت حاجت فرومانی:

45. ملک روی از این سخن بهم آورد و مرا و از جر فرمود و گفت: "مرا خداوند تعالی مالک این مملکت گردانیده و دست و پا بخواهم یک چوبه پاسبان، که نگارد از من، وقت گنجی اگر گنجی کنی بر جایمان بخش رسد هر که خدائی را برنجی

46. آورده اند که نوشیر و ان عادل را در شکار گاهی صید کباب کردند و نمک نبود، غلامی به روستا رفت تا نمک آورد. نوشیر و ان گفت: "نمک به قیمت بستان، تا رسمی نشود و دیهه خراب نگردد." گفتند: "از این قدر چه خلل آید؟" گفت: "بنیاد ظلم در جهان اول اند که بوده است، هر که آمد بر او مزیدی کرده، تا بدین غایت رسیده:"

47. عالمی را شنیدیم که خانه رعیت خراب کردی تا خزانه سلطان آباد کند، بی خبر از قول حکیمان که گفته اند: هر که خلق خدای عز و جل را بیازارد تا دل خلقی بدست آورد خداوند تعالی همان خلق را بر او گمارد تا دمار از روزگارش بر آورد:

48. سر جمله حیوانات گویند که شیر است و اذل جانوران خرو با اتفاق خراب بر به که شیر مردم در:

49. آورده اند که یکی از ستم دیدگان بر سر او بگذشت و در حال تباها و تامل کرد و گفت: نه هر که قوت بازوی و منصبی دارد به سلطنت بخورد مال مردمان به گزاف
گاوان و خران بار بردار به ز آدمیان مردم آزار

50. باز آدمیم به حکایت وزیر غافل: ملک را ذمام اخلاق او به قرائن معلوم شد، در شکجه کشید و بنایوان عاقبت به کشت: حاصل نشود به نجاتی و سلطان پایدار خاطر بندگان نجوئی
توان به خلق فرد بردن استخوان درشت ولی شکم بدر چون بگیرد اندر ناف

